

ANDRÉA DEL SARTO.

Ἡ Ἁγία Οἰκογένεια.

Η ΤΕΧΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ *)

Μεταξὺ τῶν ἀσμάτων τῆς Table Ronde καὶ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις εἶνε σύγχρονα, θὰ εἰλεγέ τις ὅτι ὑπάρχει κατὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ὁραίου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα, μία ἀπόστασις γενεῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ Γαλλία δὲν ἤρ- γησε νὰ καταστή τὸ κέντρον τοῦ Δυτικοῦ πολι- τισμοῦ. Παρ' αὐτῇ ἀνεφάνησαν οἱ εὐγενέστεροι ἱππότες καὶ οἱ ἀνδρειότεροι, οἱ ἐφευρέται, οἱ ἀρ- μονικώτεροι ῥαψωδοί, οἱ θεολόγοι καὶ οἱ ἀγγι- νούστεροι φιλόσοφοι. Εἰς αὐτὴν προσέτρεξαν καὶ ἐζήτησαν ἐξ ὅλου τοῦ χριστιανισμοῦ τοὺς σπου- δαιότερους διδασκάλους. Ἡ ἀνεγνωρισμένη αὕτη ὑπεροχὴ τῆς Γαλλίας δεῖκνυται ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὰς τέχνας.

Ἐν αὐταῖς δεῖκνυται πρὸ πάντων ἡ δύναμις καὶ τὸ πρωτότυπον τῆς μεγαλοφυΐας. Ἐν Γαλ-

λίᾳ ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν αἱ διάφοροι ἀρχιτεκτονικαὶ μορφαὶ αἵτινες ἐξυπηρέτησαν διὰ τοῦ προτύπου τῶν ὅλων τὸν ρωμαϊκὸν πολιτισμόν. Ἡ ἱστορία τῆς γαλλικῆς τέχνης κατὰ τὸν Με- σαίωνα, εἶνε ἡ ἱστορία ὁλοκληρου τῆς ἐν τῇ Δύσει τέχνης. Ἀλλὰ πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὴν ἀκμὴν αὐ- τήν ἡ ἀρχιτεκτονική, ἥτις ἐκλήθη Κελτορω- μαϊκή, διήλθε διὰ μέσου μιᾶς ἐτι περιόδου ἀνα- ψηλαφίσεων καὶ δοκιμασιῶν.

* *

Μετὰ τὰς τρομερὰς δοκιμασίας ἃς ἡ Δύσις εἶχεν ὑποστῆ, ἔσχε περὶ τὰ τέλη τοῦ δ' αἰῶνος καὶ πρὸ πάντων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ε', μίαν ἐξέγερσιν ζωῆς, τῆς ὁποίας αἱ τέχναι εἶνε αἱ πρῶται ὡς πρὸς τὰ ἐξ αὐτῆς ὀφείλη. «Περὶ τὸ χίλιστον περίπου ἔτος, λέγει ὁ σύγχρονος Ραούλ Γκλαμπέρ, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλὰ πρὸ πάν- των ἐν Ἱταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ἤρχισαν ν' ἀνοι- κοδομῶσι τὰς ἐκκλησίας μετὰ ζέσεως περισσο- τέρας τοῦ δέοντος· ἀλλὰ μεταξὺ τῶν χριστια- νικῶν πληθυσμῶν ὑπῆρχον τὰ ὠραιότερα κτί-

*) Ὅρα τεῦχος Ἀπριλίου.

ρια. Ἐλεγόν τινες ὅτι ὁ κόσμος ἐκτινάσσων τὰ παλαιὰ του ράκη ἤθελε παντοῦ νὰ περιβληθῇ τὸν λευκὸν ἐπενδύτην τῆς ἐκκλησίας. Τότε ἀνεφάνη, κυρίως εἰπεῖν, ἡ Κελορωμαϊκὴ τέχνη. Διαδέχεται τὸ Λατινικὸν ὕψος, διατρέχει περιόδον σχηματισμοῦ καὶ προετοιμάζει τὸν γοθτικὸν χαρακτήρα, ὅστις ἀνεφάνη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος.

ΜΕΡΟΣ Ε'.— ΓΟΤΘΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. ΚΑΤΑΓΩΓΗ, ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΓΟΤΘΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.

Τὸ ἀρχιτεκτονικὸν ὕψος τὸ ὁποῖον διαδέχεται τὸ Ρωμαϊκόν, ἐκλήθη Γοθτικόν — Αὕτη ἡ ὀνομασία εἶνε πιθανώτατα Ἰταλικῆς καταγωγῆς καὶ ἐτέθη ἐν χρήσει ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων τοῦ τέλους τῆς Ἀναγεννήσεως : τοῦ Παλλαδίου καὶ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, οἵτινες τὴν ἐχαρακτήρισαν ὡς γοθτικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ἣν ἐθεώρησαν βάρβαρον, ὡς στερουμένην πάσης ἀξίας. — Ἡ πρόληψις αὕτη, ἣν μόλις καὶ μετὰ βίας ἡδυνήθη ὁ κόσμος νὰ ἐννοήσῃ, ἐπέπρωτο ἐπὶ πολὺ νὰ διατηρηθῇ ὑπάρχουσα καὶ νὰ ὑποστηρίχθῃ μάλιστα, εἰς τρόπον ὥστε καὶ νὰ φανατίσῃ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς τοιαύτης γνώμης. Εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ XVIII αἰῶνος σοφοὶ τινε διακεκριμένοι ὁ *Petit-Radel*, μελετᾷ τὰ μέσα δι' ὧν θὰ ἡδύνατο νὰ καταστρέψῃ, ταχέως καὶ χωρὶς μεγάλην δαπάνην, τὰ ἔργα ταῦτα τὰ ἀληθῶς γοθτικά, τὰ ὁποῖα «εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀτιμάζουν τὸ γαλλικὸν ἔδαφος.» — Ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον δεικνύει εἰς ἐν περιέργον ὑπόμνημα ἦτο τῷ ὄντι ἐκ τῶν μᾶλλον πρακτικῶν, ἀπλοῦς, πνευματώδης καὶ εὖωτος. Προϋποθέτει ἐρευνᾶς οὐχ ἥττον ἐπιμόνους καὶ μετ' ἐπιστάσεως γενομένας καὶ οἱ Νορμανδοὶ οἱ κατακλύσαντες τὴν χώραν θὰ λυποῦντο διότι δὲν ἔτυχον νὰ γνωρίσωσιν αὐτὸν ἐν καιρῷ.

Εἶνε περιττὸν νὰ τὸν περιγράψωμεν, ἀλλ' οἶα-δήποτε καὶ ἂν εἴνε ἡ γνώμη ἣν ἔχει τις περὶ τῆς τέχνης τῆς καλουμένης γοθτικῆς, μόλις ἀποδύει ἀναγκαστὴν νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ Γόθοι δὲν ἀναμειγνύονται ποσῶς εἰς τὰ περὶ αὐτὴν ἔργα. Τὸ τεθλασμένον τόξον δὲν εἶναι τὸ μόνον στοιχεῖον τοῦ νέου σχήματος· ἀλλ' ὅπως δὴποτε εἶνε τὸ στοιχεῖον τὸ μᾶλλον ἐμφαντικόν· ἡγεμονεύει, ἐνῶ ἄλλοι εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον κατὰ σύμπωσιν μόνον παρεμπίπτον. — Οὕτω, ἐξηγεῖται διὰ τὸ οἱ ἄλλοι ἔδωκαν εἰς τὸ γοθτικὸν σχῆμα τὸ ὄνομα *pointed style*. Ἀλλ' ὑποδείκνυμεν κατὰ πρῶτον πῶς ἡ γοθτικὴ τέχνη διεδέχθη τὴν ρωμαϊκὴν, συνυψίζοντες τὴν θεωρίαν τοῦ *Quicherat*.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ X αἰῶνος οἱ ἀρχιτέκτονες ὑπελόγιζον τὴν ἀξίαν τῆς οἰκοδομῆς ἐκ τῶν κυρίων θόλων, τῶν ὑψηλῶν ὅσον καὶ στερεῶν. — Ἦδη ὅσον περισσώτερον ὁ θόλος εἶνε ὑψηλός,

τόσον οἱ κίνδυνοι τῆς καταρρεύσεως αὐτοῦ εἶνε μεγάλοι. — Οἱ κτίσται δὲ τῶν θόλων, παρετήρησαν ὅτι συνεπείχ τῆς ὠθήσεως τοῦ ὕλικου, οἱ θόλοι ἐθραύοντο ἢ ἔτεινον πάντοτε πρὸς θραῦσιν εἰς δύο σημεία, ἐκαστοτε τὰ αὐτὰ — 1ον εἰς τὴν κλειδα, δηλονότι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ τόξου. 2ον εἰς τὰς δύο πλευράς τοῦ τόξου, δηλονότι εἰς τὸ ἄκρον ἐκαστου τετάρτου τοῦ κύκλου, ἀριστερόθεν καὶ δεξιόθεν τῆς κλειδῆς. — Διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τις τὴν κλειδα ἀπὸ τοῦ νὰ χαμηλώσῃ ἐκ τῆς θέσεώς της, ἐφαντάσθησαν νὰ τὴν ὑψώσωσι πέραν τοῦ σημείου, εἰς ὃ θὰ ὑψούτο κατὰ φυσικὸν λόγον. Ὅπως δὲ τὰ τόξα τοῦ κύκλου μὴ θλασθῶσι εἰς τὰς πλευράς, ἐφαντάσθησαν νὰ τὰ ἀνορθώσωσιν, ὅπερ ἄλλως τε ἦτο ἡ συνέπεια τῆς πρώτης μεταβολῆς τῆς ὑπερυψώσεως τῆς κλειδῆς· καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ εἶχον θόλον ἐσχηματισμένον οὐχ ὑπὸ ἐνὸς μόνου τόξου, ἀλλ' ὑπὸ δύο, ἅτινα ἐθλώντο ὑπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κλειδῆς.

Ἐξ αὐτῆς τῆς τελειοποιήσεως τῆς οἰκοδομῆς, τὸ εὐφάνταστον πνεῦμα τῶν καλλιτεχνῶν ἀρχιτεκτόνων, συνήγαγε θαυμασίαν ἀνάπτυξιν αἰσθητικὴν.

Ἐν τούτοις, βλέπει τις ὅτι ἡ γοθτικὴ τέχνη εἶνε τέχνη ἥτις οὐ μόνον διεδέχθη τὴν ρωμαϊκὴν ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ἀλλ' ἐξήχθη ἐκ τῶν κόλπων αὐτῆς ὡς εἰπεῖν, ὡς θυγάτηρ τῆς ἡ ἀδελφῆ. Τοῦτο δύναται τις εὐκόλως νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῆς μορφῆς ἣν ἔλαβεν προϊόντος τοῦ χρόνου διαδοχικῶς ἡ γοθτικὴ τέχνη, ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς.

Εἰς τὰ πρῶτα μνημεῖα, τὰ ἰδρυθέντα κατὰ τὸ νέον σχῆμα, ἡ ἀψὶς μόλις φαίνεται θλωμένη ἐν σπέρματι εἰσέτι. Ὁ XII αἰὼν χορηγεῖ μεταβατικὸν σχῆμα, καὶ μόνον βαθμιαίως καὶ κατ' ὀλίγον λαμβάνει τὴν μορφήν της τὴν ἀληθῆ εἰς ἀνάστημα τέλειον.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ *)

Ἄλλοτε ἡ τέχνη δὲν ἐδιδάσκετο ὡς τὴν σήμερον. Ἡ τέχνη ἐδιδάσκετο εἰς τὸ ζωγραφεῖον. Οἱ μαθηταὶ ἤρχίζον νὰ τριβῶσι τὰ χρώματα, ἔπειτα νὰ σχεδιάζωσι καὶ κατόπιν νὰ χειρίζωνται τὰ χρώματα ζωγραφοῦντες καὶ αντιγράφοντες ἔργα τῶν διδασκάλων παρ' οἷς ἐμαθήτευον. Ὡστε τινὰ τῶν ἐλαττωμάτων ἡ τῶν ἀρετῶν τῶν διδασκάλων φαίνονται καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν μαθητῶν. Ἐν τῇ ἀναγεννήσει τῆς Νεοελληνικῆς τέχνης βλέπομεν ὅτι ὁ αὐ-

*) Συνέχεια.